

Bugünden 70'lere bakmak

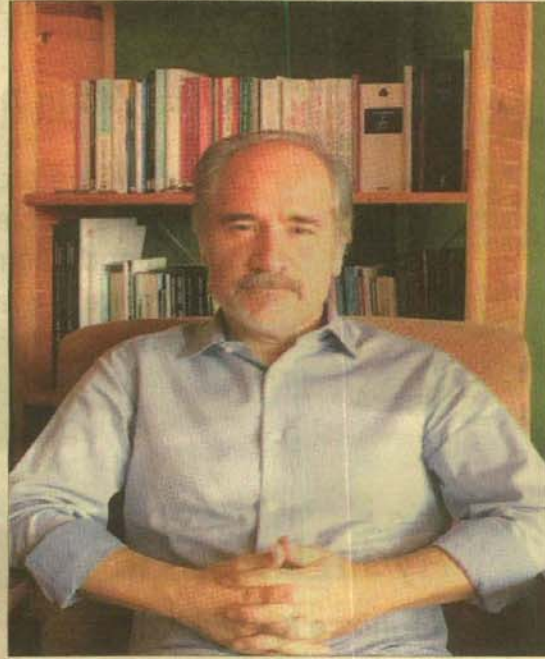
Hasan Gören'in ilk romanı "Zan", 1970'lerin Türkiye'sini anlatıyor. Aslında roman on gün gibi kısa ama yoğun bir sürecin anlatısı. Yazar, dinamik bir kurgu kullanmış. Macera, dedektiflik ve araştırma, kurguya tempo vermiş fakat dildeki sorunları da söylemek gerek.

Geçmiş bir dönemi bugünün bilgisiyile anlatmak, hoş bir zaman yolculuğuna götürüyor okuru. Nasıldı, neler yaşandı ve bugüne nasıl etki oldu diye düşünmek, kuşkusuz yaşadığımız bu çağı daha iyi anlamamızı sağlıyor, hele hele o günleri yaşamış okurlar için ayrı bir önemi var yakın tarih romanlarının. Siyasette ve şehircilikte o günlerde alınan toplumsal ve bireysel kararların neler doğurduğunu görüyoruz.

Hasan Gören, ilk romanı Zan (Yapı Kredi Yayınları, 200 s.) ile 1970'lerin Türkiye'sini anlatıyor. Aslında roman on gün gibi kısa -ama çok yoğun- bir sürecin anlatısı. Hukuk fakültesinde okuyan İrfan, uzun zamandır gizli den gizliye aşık olduğu tıp fakültesi öğrencisi Serap ile onun militan solcu sevgilisini, allenin Akçakoca'daki yazlık evine kaçırır. Hücre evine polis baskını düzenlendiği için Serap'ın sevgilisi Fuat'ı bir an önce Ankara'dan ve mümkünse ülkeden kaçırmaktır niyetleri. İrfan için bu çok zorlu bir dayanışmadır çünkü sevdiği kızın sevgilisini hem kiskanır hem de solculuktan dolayı yakınlık duyar. Ortaokuldan beri sevdiği Serap'ın isteklerine hep boyun eğmek zorunda hisseder kendini. Ayrıca babası amiral olduğu için evlerinin aranma olasılığı zayıftır, hem zaten kış aylarında yazlık ev boştur.

KADININ YERİ

Devrimci de olsa da burjuva alışkanlıklarına sahip, altlarında arabalarıyla operaya, tiyatroya ve konserlere giden, edebiyat ve sinemadan zevk

"Zan"ın en hoş yanlarından biri, gençlerin sohbetleri. Demli çaylar ve sigara eşliğinde siyaset, bilim ve sanat konuşmaları, hem onları daha iyi tanımaya hem de o yılların sorunlarını anlamaya yardımcı oluyor. Özgür irade ve toplumsal manipülasyon sohbetleri özellikle romanın merkez temasını ortaya çıkartıyor.

alan gençler, yine de "arkadaşlarımız ne hâldeyken keyif yapma lüksümüz yok" diye düşünür. Akçakoca'ya geldiklerinde hücre evindeki baskında devrimci yoldaşlarının öldürüldüğünü ve aynı gün başka bir yerde bir banka soygunu gerçekleştiğini gazeteden öğrenirler. Durumdan nasıl çıkılabileceği konusunda çözüm aramaya başlarlar ama her birinin arayışı farklıdır.

Olaylar, Serap'ın bir anda ortadan kaybolmasıyla yeni bir boyut kazanır. Artık kimin muhbirlik yaptığını, kimin kaçtığı, kimin soygun yaptığını, kimden yardım isteyeceklerini bilmeleri gerekir. Romanın geri kalanı İrfan'ın bir dedektif gibi sorunları çözmeye çalışması ve kendine yeni bir kişilik bulmasıyla gelişir.

Romanın erkek kahramanları, en başta İrfan ve Fuat, ilerici gençler olmasına rağmen, iş ortaklı toplama-

ya, çay demlemeye, balık pişirmeye geldiğinde, servisi kızların yapmasını bekler, "bunlar devrimden sonra da çayları kadınlara koyduracak" diye düşünen Serap bile bu role itiraz etmeden kabullenir erkeklerin tavrını. Bu noktaya Gören birkaç kez dikkat çeker. Aslında bu durum sayesinde düşüncelerin henüz kitaplardan öğrenildiği bir aşamada olduğunu, hayata geçirilmediğini anlatır. Aynı şekilde hukuk ve tıp öğrencileri olmalarına rağmen kendi alanlarında da bilgileri henüz oturmamıştır.

Olayların geçtiği günlerde henüz İstanbul Boğazı'nın ilk köprüsü inşaat aşamasındadır, ayrıca siyasi çatışmaların en yoğun olduğu sıkıyönetim dönemidir. Bu bilgiler sayesinde olayların tarihini tam olarak biliriz. 1972'yi bugünden bakarak anlatmak, yazara esprili bir bakış sağlamış. Durumlarından şikâyet ettiklerinde, "hele

bir seksenler doksanlar gelsin, o da başlayacak yahu yetmişler ne güzeldi demeye" gibi araya konan sözler, kapitalizmin insan düşüncesiyle oynamaya gücü, Amiral'in "DP'liler ilerde kahraman olursa hiç şaşmam" sözleri hep zaman içinde siyasi düşüncelerin nasıl değiştiğini alaycı bir şekilde gözler önüne seriyor. Bunların yanı sıra gelecekte öğrenecekleri şeylerden bahsetme özgürlüğü veriyor yazara: "Henüz tanımadığı Tarkovskî'nin daha çekmediği bir filminin kahramanı gibiydi şimdi İrfan."

DİNAMİK BİR KURGU

Zan'ın en hoş yanlarından biri, gençlerin sohbetleri. Demli çaylar ve sigara eşliğinde siyaset, bilim ve sanat konuşmaları, hem onları daha iyi tanımaya hem de o yılların sorunlarını anlamaya yardımcı oluyor. Özgür irade ve toplumsal manipülasyon sohbetleri özellikle romanın merkez temasını ortaya çıkartıyor. Yazarın bunu, dikkatli bir yöntem yerine sohbetlerle vermiş olması ise romana düşünce romanlarından alınan ayrı bir tat katmış. "Öyle yöntemler kullanılacak ki insanlar kimse onlara, şöyle yap böyle yap demeden kararlarını kendi iradeleriyle verdiklerini zannedecek ama aslında bir nevi hipnotize edilmiş olacaklar, neye nasıl tepki verecekleri zaten bilindiğinden, sürü gibi kullanılacaklar işte. İktidarlar için sendikalar istedikleri gibi, üniversiteler istedikleri gibi, seçim sonuçları istedikleri gibi.... Ama her yerde tam demokrasi. İşte bütünüyle yıkılmadan önce, kapitalizmin insan beynini denetim altında alabilecek bilimsel bilgiye ulaşmasını engellemek gerek. Kötüye kullanacaklarına şüphe yok."

Bu konular tartışılır, dünyanın geleceğine inanan, sömürünün olmadığı, eşitliğin sağlandığı bir ortamda gelecek hayalleri kuran gençler. O günlerin idealizmini bu sohbetler çok güzel yansıtır.

ANLATICI BELİRSİZLİĞİ

Gören, dinamik bir kurgu kullanmış romanda. Macera, dedektiflik ve araştırma, kurguya çok güzel tempo vermiş fakat dilde sorunlar olduğunu da söylemek gerek. Çok fazla cümle "ki" ve "ya" ile bitiyor; özellikle bunlar peş peşe geldiğinde akışı engelliyor. Hep aynı yapıya sahip cümleler kurarak ifade bulmak bir çeşit zayıflık olarak görülebilir. Ayrıca cümlelerin büyük bir kısmının soru şeklinde olması sorun yaratıyor.

Bu sorunun, anlatının konuşma dilinde olmasından kaynaklandığını sanıyorum. Bu da başka bir sorunu beraberinde getiriyor, konuşma dilinde olayların aktarılmasına rağmen, anlatıcı belirsiz kalıyor. Bazen her şeyi bilen, her karakterin zihninin içine giren Tann-anlatıcı, bazen okurla konuşan, soru soran anlatıcı, bazen de İrfan'ın ta kendisi.

Çözümleme üzerine kurulu, olayların adım adım belirginleştiği bir kurgu olduğu için anlatıcının nerede durduğu ve kim olduğu sabitense daha dengeli bir bütünlük olabilirdi. ■